

Tale, Bygdøyenes 8. mai 2024 (maks 7 minutter)

Utenriksminister Espen Barth Eide

Kjære alle sammen,

Det er fint å kunne være akkurat her ved krigsseilermonumentet på frigjøringsdagen. Det minner oss om de mange som betalte den høyeste pris for at vi skulle få vår frihet og bevare vårt demokrati. Og det minner oss om de mange som ga oss håp i en tid da håpløsheten kunne fått overtaket.

Denne dagen forteller oss noe om hva som virkelig betyr noe. Og den minner *meg* på selve kjernen i norsk utenrikspolitikk – på hva vi i bunn og grunn og hele tiden søker å oppnå, beskytte og bevare: Vår fred, vår frihet og vårt demokrati.

I dag minnes vi de 3700 norske – og de nesten 1000 utenlandske – sjøfolk som mistet livet i den norske handelsflåten under andre verdenskrig. Og vi minnes de mange som ikke fikk den anerkjennelsen de fortjente før det var for sent.

Vi skylder dem alle å hedre deres minne. Handelsflåten var Norges viktigste bidrag til de alliertes seier i 1945.

**

Fred, frihet og demokrati kommer ikke av seg selv. Det må kjempes for og forsvares. Enten det er her hjemme eller der ute i verden. Det visste sjøfolkene og motstandsfolkene under krigen.

Og det visste og vet de mange norske veteraner som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner i tiden etter andre verdenskrig.

Norge har et ansvar for å stå opp for en fredelig og forutsigbar verden. En verden hvor folkeretten og FN-pakten respekteres. Og vi tar det ansvaret.

Derfor har over 100 000 norske kvinner og menn reist ut i verden i uniform etter andre verdenskrig. Hvor de, ofte med høy risiko for eget liv, har stått opp for de verdiene som FN og verdenssamfunnet forfekter.

Norske kvinner og menn har blant annet bidratt i FN-operasjoner i Angola, Somalia, Libanon, Irak, Sierra Leone, Kosovo, Bosnia-Hercegovina og Afghanistan, for å nevne noen.

I dag hedrer vi også dem, vår tids veteraner, og vi er dem svært takknemlige. Så er det vårt ansvar og vår plikt å gi våre veteraner den anerkjennelse og støtten de fortjener. For den innsatsen de har gjort. For alt vi har - og alt vi er.

**

Dere,

I dag er det igjen krig i Europa. Russlands brutale angrepskrig mot Ukraina er et forsøk på å slette et fritt land i Europa fra kartet. Vi har ikke sett noe lignende siden andre verdenskrig.

Slik vi kjempet for vår frihet den gang, kjemper Ukraina i dag for *sin* frihet og sin rett til å eksistere som selvstendig land. Derfor støtter vi Ukraina. Selvsagt gjør vi det. Slik våre allierte og likesinnede land også gjør.

Vi støtter Ukraina med våpen, med penger, med opplæring, med infrastruktur og energi, med humanitær hjelp og på andre måter. Og et samlet Storting er enige om at det det skal vi fortsette med så lenge det er nødvendig.

Sist jeg var i Ukraina, for tre uker siden, besøkte jeg havnebyen Odessa. Der står det også et minnesmerke over falne sjøfolk. Og jeg må si det gjorde inntrykk å gå blant utbombede hoteller og bygninger, og samtidig se

hvordan Ukraina har klart å beholde kontroll over havnen. Slik at skip kan seile fra Odessa og gjennom Svartehavet med livsviktig korn som verden trenger.

Dette er skip og sjøfolk som seiler med høy risiko. Det er skip og sjøfolk som gir oss håp, om at Ukraina vil lykkes med å forsvare landet sitt, med vår hjelp.

Vi kan simpelthen ikke la Russland lykkes med sitt brutale overgrep mot et naboland. Det strider mot alt Norge står for som nasjon, mot alt vi er som mennesker og medmennesker i denne verden.

Det norske samfunn er tuftet på prinsippene om menneskets ukrenkelighet og egenverdi. På rettsstatens prinsipper, på demokratiske verdier. Det er dette våre veteraner kjempet for. Og det er dette Ukraina kjemper for i dag.

På denne dag i 1945 startet gjenoppbygningen av Norge, og byggingen av en ny verdensorden. En verdensorden basert på felles regler og forutsigbarhet. En verdensorden som har tjent oss vel i hele etterkrigstiden.

I dag er denne verdensorden og freden i Europa truet av et autoritært og brutalt regime som invaderer naboland og mener at makt gir rett.

Vel, de tar feil. 8. mai minner oss om at de tar feil.

**

Krigen i Ukraina har ført til en ny og alvorlig sikkerhetspolitisk situasjon i Europa. Per i dag er det ingenting som tyder på at Norge er direkte truet, men sammen med våre allierte følger vi situasjonen tett og er forberedt dersom noen skulle true våre eller våre alliertes grenser.

Og i denne situasjonen bidrar kvinner og menn fra Forsvaret til å trygge vår frihet. Her hjemme og der ute.

Den innsatsen Forsvarets personell i dag gjør i Litauen, gjennom NATOs forsterkede militære nærvær, er viktigere enn hva mange kanskje forstår. De er synliggjøringen av NATOs kollektive forsvar og avskrekking i regionen. De er selve symbolet på samholdet i alliansen.

Og gjennom Operasjon Interflex – et britisk initiativ – bidrar norske soldater til opptrening av ukrainske soldater. En opptrening som kan vise seg avgjørende for at også Ukraina skal få oppleve en frigjøringsdag.

Vi er disse soldatene svært takknemlig.

Kjære veteraner, kjære alle sammen,

Gratulerer med frigjøringsdagen. Gratulerer med 8. mai.